

զԱՅԴ

ՀԱՅՈՒԹԵԱԿԱՐԱՎԱՐՈՒՄ

«ՀԱՄՃԵՆ» ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ-ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԱՄՍԱՁԵՐԹ

ԱՆՎՃԱՐ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԴԱՎԱԼՆԿԵՐ ՇԱՏԱՆ-ՍԻՄՈՆԸ ԱԲԽԱԶԻԱՅՑՈՒՄ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ՄԵՐԳԵՅ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Այս տարի նոյեմբերի 21-ին
կրանում է երաժշտա-
գետ, խմբավար, մանկավարժ
Սիմոն Շահանյանի՝ Շահան-Սի-
մոնի ծննդյան 150-ամյակը: Նա
ծնվել է 1867 թ. Ալմայցիայում:
1884 թ. 17 տարեկանում ըն-
դունվել է Էջմիածնի Ճեմարան,
ուր սովորել է Սողոմոն Սողո-
մոնյանի՝ Կոմիտասի հետ նույն
դասարանում: Կոմիտասի 85-
ամյակի առթիվ 1954 թ. «Էջմիա-
ծին» ամսագրում (N 10) նա
որոշ հուշեր է պատմել այդ տա-
րիների մասին. «Ես ի՞նչ ինա-
նայի, թե Ճեմարանում հետո
վեգ ու ծնազնդի խաղացող Սո-
ղոմոնը՝ Կոմիտաս անունով
մեծ կոմպոզիտոր պիտի դառ-
նար ու հրչակ վայելեր: Եթե
գուշակեի, եթե իմանայի, հենց
այն ժամանակվանից կուտու-
նասիրեի նրա նիստ ու կացը,
բնավորության գծերը, նրա ամ-
բողջ կությոնը»:

Վեց տարի ուսանելուց հետո Սիմոն Շահանյանը Հյուսիսային Օսմանյան Մոզղող քաղաքի հայկական դպրոցում ուսուցիչ է նշանակվում, բայց Կոմիտասի հետ կապերը պահպանում է: 1893 թ. նրանք կրկին հանդիպում են Էջմիածնում. «Մեր հանդիպումը սրտառուչ էր, Վերիշեցինք մեր անցյալ Ճեմարանական կյանքը: Սողոմոնը իր ընկերների հետ ինձ հրավիրեց ներսիսյան անտառ՝ քեյֆ անելու»: Նրանք կրկին հանդիպում են 1895 թ. Թիֆլիսում. «Լսեցի թե Կոմիտասը Ս.Սարգիս եկեղեցու դպրոցումն է ապրում, զնացի այցելության, ինձ ընդունեց ուրախական աղաղակով, դասարանում դրված դաշնամուրի առջև նստած սկսեց իր սովորած հարմոնիայի կադաններից նվագել, ցույց տալով դրա օրենքները և նրա մեջ եղած բացառությունները: Այդ օրը նա ինձ մի կամքերուն նվիրեց, որը մինչև այսօր մոտս է իբրև ընկերական մի սուրբ հիշատակ»:

Եթ, Կենդանուն դարձնելով 1899 ին և 1905-ին տպագրվել է «Նոր Դարում», 1916-ին՝ «Հովհանոս» Փիրուզ Կենծանունով 1913-ին «Մշակում» և այլն:

Սիհա այսպիսի ճանաչված մտավորական, խմբավար մանկավարժ, 56-ամյա վաստակած մարդուն 1923 թ. հրավիրում են Արխագիշյալ հայկական գյուղերում ուսուցչության Տարիներ առաջ, երբ Ե. Չարենցի անվան գրականության արվեստի թանգարանում կարդում էի Շահան-Սիմոնի արխիվը, հանդիպեցի Արխագիշյալ հրավիրվելու և այնտեղ ուսուցչության մասին պատմող նրա՝ 1931 թ. գրառումներին. «1923 թ. Սուխումի Լուստողկոմատ կողմին կազմված էր հայոց «Կուլտ-կրթական խորհուրդ»: Սա հայկական դպրոցներու գարզացման և առաջադիմության համար իր ներկայացուցիչ ընկեր Նույանին ուղարկել Թիֆլիս՝ հայ ուսուցիչներ հրավիրվու, որն որ հաջողությամբ գորև եկավ 1923 թ.: Մոտ 6

ինձ ուղարկել է «Ամեն հայի սրտից բղխած» օրիներզը, որը տպել եմ տվել Մոսկվայում «Ուղեցուցիչ» մեջ ...»:

Հահան-Սիմոնը ուսուցչությանը գրագիր նաև երգչախմբեր է ստեղծում, գրեթե գրում. 1906 թ. Ախալցխայութպագրվում է նրա «Ս. Պատարագի երգեցողությունը», հաջորդ տարի Թիֆլիսում՝ «Ձեռնարկ Եվրոպական ծայնագրության», 1911 թ.՝ «Արմավիրք քառաձայն երգեցիկ խմբի հուշարձանը»: Նա դեռևս 1888-1893 թթ. Փղշտացի կեղծանունով նով հոդվածներ է տպագրել Թիֆլիսի «Արձագանք» թերթում, այնուհետև Ծահան-Սիմոնը կեղծանունով հանդես է եկել «Մշակ», «Հովհտ», «Նոր-Դարք» և «Սուրբանդակ» թերթերում, նաև հավանաբար, Ախալցխա քաղաքի անվան (Նոր թերթ) թուրքերեն թարգմանությունը՝ Ենի-Կալե, կեղծանուն դարձնելով 1899 ին և 1905-ին տպագրվել է «Նոր Դարքում», 1916-ին՝ «Հովհտում» Փիրուզ Կեղծանունով 1913-ին «Մշակում» և այլն:

Ահա այսպիսի ճանաչված մտավորական, խմբավար մանկավարժ, 56-ամյա Վաս Մատևոսի մարդուն 1923 թ. հրավիրում են Արքազիայի հայկական գյուղերում ուսուցչության Տարիներ առաջ, երբ Ե. Չարենցի անվան գրականության արվեստի թանգարանում կարդում էի Շահան-Մինոնի արխիվը, հանդիպեցի Արքազիայի հրավիրվելու և այնտեղ ուսուցչության մասին պատմող նույն 1931 թ. գրառումներին. «1922 թ. Սուլխումի Լուսժողկոմատ կողքին կազմված էր հայոց «Կուլտ-Կրթական խորհուրդ»։ Սա հայկական դպրոցներու գարգացման և առաջադիմության համար իր ներկայացուցիչ ընկեր Նունյանին ուղարկել Թիֆլիս՝ հայ ուսուցիչներ հրավիրվելու, որն որ հաջողության գլուխ եկավ 1923 թ.: Մոտ 6

կույտ պահ ունեցած ըստ առաջին հոգի հայ ուսուցիչ-ուսուցչութիւններ հավաքվեցին «Մարտակոչ» թերթի խմբագրատուն Ճանապարհվեցին դեպի Արքագիայի Սուխում քաղաքը՝ ուր կազմվեց ուսուցչական համագումար: Արքագիայի ընդհանուր հանուր հայ դպրոցների վերա

տեսուչ նշանակվեց Կոնստանտինոս Արքով Առաջանձ: Համագումարի հիմքը հետո հավաքված ուսուցիչներին նշանակեցին զանազան շրջանների հայ պոլիտեխնիկ՝ պատուավարելու համար: Ինձ բաժին ընկավ Գագրի քաղաքության մասին մասից է քաղկացած՝ Հայոց գագրի և Նոր Գագրի, որոնք մինչյանցից 5 կմ հեռու են: Հայոց բնակչությունը կենտրոնացած է Նոր Գագրայում, ուր կան նաև բարեկանացած հովաներ: Ե

ապրեցի հայերի մեջ՝ Նոր Գառնի բայում, դասեր վերցրի հետո ընկած պետական 9-ամյա դպրոցում, իսկ հետո՝ բաց անտառի քաղաքի Կենտրոնում մանկապարտեզ հայ Երկսեմաննուկների դաստիարակության համար: Մանկապարտեզ գի գոյությունն ապահովելու համար ընտրվեց տնտեսական խորհուրդ: Հայ բնակչություն բաժանելով Երեք կատեգորիա յի տուրք նշանակվեց բոլոր վրա: Բացի տուրքերից, տնտեսական խորհուրդը իրավունուներ Երեկույթներ սարքելու մանկապարտեզի մանուկներ կարիքները հիզանու: Տարվա մեջ մի քանի անգամ համերգ կազմակերպվեց ին դեկավարությամբ՝ մեծերի համար Երևանում, ներկայացումներում:

րով, պարերով, իսկ փոքրերու համար՝ պարերգերով, խաղու րով ու շարժումներով։ Մի նման երեկոյական, տեղացի երիտասարդ կոմսոմոլները այնպես ոգևորվեցին, որ հանդեսի վերջին բեմ բարձրացան ու ինձ ծեռների վրա բարձրացրած տարան իրենց սարքած սեղանին՝ վայելելու իրենց պատրաստած տած խորտիկները։ Ականջի կանչի թիֆլիսի դպրոցներու վարիչ տիկին Աշխեն Վարժա պետյանի։ Նա այստեղ լինելու տեսներ և ապա իր «հեղինակավոր» կարծիքը հայտներ, թշնամյանը իբրև հին մարդ չկարող նոր սերմդին ոգևոր

նոր ուղղությամբ»:

Հեղափոխությունից հետո
փակվել էին այն թերթերը,
որոնց ժամանակին թղթակցությունը
էր Հահան-Սիմոնը, ուստի նա
նոր կերծանունով՝ Էսկի-Կալի
սկսում է Աբխազիայից հոդված
ներ գրել Թիֆլիսի նորաբա

«Մարտակոյ» թերթին. «Գաղափարը պահպանում է նաև «Մարտակոյին»: Ինչևէ: Հարկ եմ հսկացնել մարդու ինքնազարդության վեջանում և պահպանում առաջարկած գործությունների մասին»:

Գագրայից հետո շրջանայի տեսուչ Եղիշե Տեր-Պողոսյանը ինձ իր հետ տարավ Պիլինկա վոյի ռայոնում գտնված Աչճառ տա զուղը՝ նյութապես ավել նպաստավոր պայմաններու ուր ծառայեցի երկու տարի կազմակերպեցի պիտուներակա երգեցիկ խումբ և անգրագես ների դպրոց։ Աչճառտայից հետո Սոչիի Լուսրաժինը ինձ տեղափոխեց Շաֆրանով գյուղի 2 դպրոցը, իբրև Կարիչ, իբրև ուսուցիչ, իբրև կրնսոնդոլակա խմբի ղեկավար, իբրև քատրոն կազմակերպիչ, իբրև գրադա րանապետ, իբրև... ամեն քանի Անտեղ հիմք դրի «Կորչի ան բագիտությունը» ընկերության անդամագրել տալով 40 հոգու որոնց ցուցակը վերջը ուղարկվ ցի Գագրիի լուսրաժին»։

Պիինկովո, Աչմարտա
Ծաֆրանով զյուլերը գտնվու-
են Գագրայի շրջանում, Պիին-
կովոն հետագայում դարձա-
Գանթիադի, վրաց-աբխազ-
կան պատերազմից հետո
Ցանդիիաց, Աչմարտայի անո-
նը չի փոխվել, իսկ Ծաֆրան-
վից ընդամենը մի քանի տաս-
են մնացել, որոնք օգտագործ-
վում են որպես ամառանոցներ-
Այս այժմ Վարչականորեն մս-
նում է Լապստարիսա (նախկի-
Բարանովկա) զյուլի մեջ, որ-
այսօր ունի հայկական դպրո-
182 աշակերտություն:

բարբառի որոշ կիաստերի և եղանակացնում. «Եթզվական հնչաբանությունը առանձին ուսումնասիրության կարոտ է, որը մասնագետ հայկաբաններին ենք վերապահում: Դա մեր նպատակից դուրս է: Սեր կազմած ազիտ-պիեսների մեջ այդ բարբառը մեծ տեղ է գրավում, ուր կան նաև բազմաթիվ թուրքական խոսքեր հայացրած վերջապահությամբ»:

Ինչեւ, ընդհանութված տեղից շարունակենք հուչագրության տպագրությունը. «Սևկետական իշխանության հիմքն ամրացնելու նպատակով Աբխազիայի հին, վեճապար սովորությունները վերացնելու դիտմանը գրեցի մի քանի ագիտ-պիեսներ՝ տեղացիների բարբառով՝ 1. «Խելաւ Խաչիկը», 2. «Մեքրեպի վայպետը», 3. «Հայսնիք ծնին կո» և աշակերտներիս միջոցով դնում էի անոնք՝ զյուղական դպրոցների խոճուկ բժմներում:

Ծաֆրանովի դպրոցում
վարժվեցի մենակության, որով-
հետև N 2 դպրոցը հեռու էր գյու-
ղացիների բնակարաններից:
Ապրում էի ճիշտ զգնավորա-
կան կյանքով: Չատ անգամ ինձ
դիմող գյուղացիներին օգնում
էի բանիվ և գործով: Առանց
վարձատրության նրանց հա-
մար գրում էի նամակներ, դի-
մումներ, խնդիրներ թե՛ հայերեն
և թե՛ ռուսերեն լեզուներով, այս
իսկ պատճառով գյուղացիք
տղի նման կպել էին յախիցս,
չեն թողնում, որ իրենց գյուղից
հեռանամ, մանավանդ Գագրի-
ից Եկած ինստրուկտոր ընկեր
Ներսիսյանը, երբ Պիլիմկովոյի
գյուղխորհրդում ընդհանուր
դպրոցների հաշիվն էր ներկա-
յացնում, առանձնապես ինձ էր
գովել շրջանի ուսուցիչների
մեջ՝ իբրև փորձված դասա-
տուի: Ծաֆրանովի գյուղացինե-
րը գոհունակության թուղթ էին
գրել Գագրիի լուսաբնին, որ-
պեսզի Վերջինս ամեն տարի
ինձ ուղարկի իրենց գյուղը: Այս
ամենն ինձ համար թեև հաճելի
էր, բայց ես հոգնել էի: Ծերու-
թյունս մի կողմից, ընտանեկան
դրույթունս մյուս կողմից՝ ինձ
հարկադրում էին օտարության
մեջ չմնալ: 1930 թ. մայիսին

(Ծարունակությունը՝ 2-րդ էջում)

գալ»: Ես որ յսում է Հովակիմը, դիմում է գրում գյուղխորհրդի նախագահ Մարտիրովին և խնդրում է դպրոցի ծավալութերը ցեմենտով կալնել տալ, որ մկները դուրս չեն ու իրենց վարժապետին չնեղացնեն:

Եվ ի՞նչ եք կարծում, դիմումը նապատակին հասնում է, ամբողջ դպրոցը վերանորոգվում է, ցեխապատերը ցեմենտապատեր են դաշնում:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար իրենք՝ գյուղացիք, տարեկան 500 րուբլի կվճարեն առանձին: Ես այդ պայմանագիրը հանձն առնելով՝ գրպանն որի ու ճանապարհեցի Ճաֆրանով:

Ծնողական ժողով հրավիրեցի ու պայմանագիրը թարգմանեցի ռուսերեն ու խնդրեցի ժողովականներից, որ ռուսերեն գրածիս տակն է ստորագրեն այնպես, ինչպես որ հայերեն պայմանագիրը տակն են ստորագրել: Այդպես արի ապագայի ապահովության համար: Բոլոր ծնողները մենք նուտենում են և ստորագրում, բացի Հովակիմ Փափաջանից: Նա առարկում է, թե. «Մեր նպատակն էր, որ վարժապետը մեր գյուղը գար: Նա արդեն եկել, պրունակ է: Է կարիք չեմ զգում ստորագրելու»: Նա կասկածում էր, թե այդտեղ մի օյին կա:

- Տո, հայերենի տակ ստորագրել ես, ինչո՞ւ ռուսերենի տակ չեմ ստորագրում, ասեմ է, միտք ծուռն է, խոսքը հետ են վերցնում, թքած լիզու՞ն ես:

- Հայ, վարժապետ, խոսք հետ եմ վերցնում:

- Ես քեզ նման նարդ չեմ տեսել, դա ի՞նչ խարերայություն է, - զայրանում եմ վրան ու ժողովը թղած՝ քաշվում եմ սենյակս, որը դպրոցին կից էր:

Քիչ անց հանդարտ մտնում է սենյակ Հովակիմը ու կամացու ասում:

- Վարժապետ, դու ինձ նման նարդ չե՞ս տեսե՞:

- Այո, չեմ տեսեմ, - ասում եմ բարկացած:

- Հայա՞մ, ըշտը ես էլ այդպես արի, որ տեսնես, թե՝ աշխարհում այդպես նարդ է կա: Դու դեռ խամ ես:

Ի՞նչ արած, ճարս ի՞նչ, ծիծաղեցի մի կուշտ ու հաշտվեցի:

Կոմիտասի դասընկերը՝ Շահան-Սիմոնը, որ տարբեր քաղաքներում երգախմբեր էր ստեղծել, բնականաբար, չէր կարող իր կոչումը մոռանալ: Նա Արխագիայի դպրոցներում էր կուտայի կարգավայրում և աշխատավայրում հայկական գյուղում: Սակայն գյուղական դպրոցների երեխաներից կազմած երգեցիկ խմբերը երգում էին միաձայն ու երկար, սովորություն ունենալու համար մշակված ծանրեր չկատարում էին հայությունը: Այս անց հանդարտ մտնում է սենյակ Հովակիմը ու կամացու ասում:

- Վարժապետ, դու ինձ նման նարդ չե՞ս տեսե՞:

- Այո, չեմ տեսեմ, - ասում եմ բարկացած:

- Հայա՞մ, ըշտը ես էլ այդպես արի, որ տեսնես, թե՝ աշխարհում այդպես նարդ է կա: Դու դեռ խամ ես:

Ի՞նչ արած, ճարս ի՞նչ, ծիծաղեցի մի կուշտ ու հաշտվեցի:

Կոմիտասի դասընկերը՝ Շահան-Սիմոնը, որ տարբեր քաղաքներում երգախմբեր էր ստեղծել, բնականաբար, չէր կարող իր կոչումը մոռանալ: Նա Արխագիայի դպրոցներում էր կուտայի կարգավայրում և աշխատավայրում հայկական գյուղում: Սակայն գյուղական դպրոցների երեխաներից կազմած երգեցիկ խմբերը երգում էին միաձայն ու երկար, սովորություն ունենալու համար մշակված ծանրեր չկատարում էին հայությունը: Այս անց հանդարտ մտնում է սենյակ Հովակիմը ու կամացու ասում:

Ուսուցչության սկզբնական տարիներում՝ Մոզդոկում, Ռաշտում, Արմավիր քաղաքներում անուն էի հանել երգն ու երաժշտությունը ու սուսանակիրելու և տարածելու գործի մեջ: Այստեղ՝ Արմավիր վերածության վերածությանը գործությունը ազատ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշերից հետո պարապեմ առանձին մեջ աշակերտների հետ, դրա համար՝ երգեցիկ տարածման գործը, մանավանդ ու դարձնելու համար:

Հյօնա արդեն ինձ պայմանագիր են դրկել, որ ճաշե

ԳՐՎՈՒՄ Է ՔԱԶՔԱՐ ԼԵՌՆԵՐԻ ՄԱՆՎԱՆ ԴԱՏԱՎՃԻՈՒԸ

«Կանաչ Հանապարհ» նախագծից, Այդեր յայլան Թուրքիայի կառավարության բնակարանաշինության վարչությանը (TOKI) հանձնելուց, յայլաղներում փոփոխություններ անելու քայլերից ու ՈՒզեի նահանգապետի մէկնարանությամբ պարզ է դաշնում, որ Քաջար լեռների Վրա նախատեսում են քանդումներ կատարել՝ տարածքները վարձակալությամբ տալու նպատակով։ Քաջար լեռներում նախատեսվում է կառուցել «Այդեր յայլայի նճան 11 նոր հանգստավայր»։

Ոիզեի նահանգապետ Էրդողան Մեք-
թաշը նշել է, որ վերջին տարիներին շր-
ջանի նկատմամարք աճող հետաքրքրու-
թյունը պետք է ընդլայնել՝ տուրիստա-
կան այլ Վայրեր ստեղծելով, ապա ասել
է՛տ «Մրանից Ելնելով՝ Այդերի ննան պայ-
մաններ ուժեցող և 11 վայր Ենք հայտ-
նաբերել։ Այդերի հետ միասին այս 12
Վայրերը իրար կապելու, տրանսպորտի
և ենթակառուցվածքների խնդիրները
լուծելու նպատակով մրցույթներ Ենք
հայտարարել։»

Ծրջանի տուրիստական ներուժըն օգտագործելու ու տուրիզմն աշխուժացնելու նպատակով պլանավորվում է կառուցել Թուրքիայի ամենամեծ լեռնադահուկային հանգստավայրը, որը սկսվելու է Այդեր յայլայից և գործելու է և ամռանը, և ձմռանը: Ծրագիրը նախատեսվում է իրականացել մոտ 9 տարվա ընթացքում, 3 փուլով. այն կարծենա մոտ 70 մլն եվրո: Նշվում է, որ «կառուցիր-աշխատեցրու-փոխանցիր» մոդելով հայտարարված մրցույթին մասնակցելու համար արդեն 4 ֆիրմա հայտ է ներկայացրել:

Թեքրաշն ուշադրություն է հրավիրում
նաև այն փաստի վրա, որ ՈՒզԵ-Արդպին
օդանավակայանի կառուցման աշխա-
տանքների ավարտից հետո շրջանի
նշանակությունը բարձրացել է և օդանա-
վակայնից Աղեր հասնելու համար մնում
է անցնել 48 կմ ձամապարհ: Նա նշում է,
որ Քաչքարի լեռներում միայն ծմեռային
տուրիզմ չէ, որ կարելի է կազմակերպել.
որպա՞ր նաև կարող են դարձնալ զարնա-

Թարգմանեց
ԱՆԻ ՄԵԼքՈՆՅԱՆԸ
akung.net

Գյուղակու խնճագիր և համարի պատասխանառու՝ **ՍԵՐԳԵՅ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ**: Իրավական գործունեություն իրավանացնո՞՝ «ՀԱՄԵՆ» հայրենակացական-քարեգործական հասարակական կազմակերպություն: Հասցե՝ Երևան-37, Ազատության 2, բն. 8: Հեռախոս՝ (+374+10) 20 21 26: Գրանցման վկայական՝ N 03Ա054979, տրված՝ 26.06.2002թ.: Խմբագրությունը ոչ միշտ է համակարգիք հեղինակների տեսակեններից: Կրուտապության կամ մեջքբերման դեպքում հղումը «Զայն համշենակամին» պարտադիր է: Հրատարակվել է 2004թ. օգոստոսից: Տպագրվել է «Տիգրան Սեն» հրատ. տպագրանում: «ԴՅԱՆ ԱՄՇԵՆԱԿԱՆ» (ГОЛОС АМШЕНСКИЙ). Ежемесячная газета Земляческой благотворительной общественной организации «АМШЕН» (г. Ереван),

Издается с августа 2004г. Газета распространяется бесплатно. Тел. 20 21 26. "HAMSHEN" Compatriotic-charitable public organization (Yerevan).
"DZAYN HAMSHENAKAN". Issued from August, 2004. Editor in chief SERGEY VARDANYAN. Tel. (+374+10) 20 21 26, E-mail: dzaynhamshenakan@yahoo.com, www.dzaynhamshenakan.org

ԱՐԴՎԻՆԻ ՆԱՇԱՆԳԻ ՄՈՒՍՈՒԼՄԱՆ ՀԱՄԱՆԱՎԱՅԵՐԻՑ ԳՐԱՌՎԱԾ ԽԱՂԻԿՆԵՐ

Լազութէ հաղիկ, հաղիկ,
 Թուն, քու մաէ՝ յէք հաղիկ,
 Թուն ալ դար ինձիկի
 Ելիք թօղ չօրս հաղիկ:
 (Եզիւտացորենը հատիկ, հատիկ,
 Դու, քո մայրը՝ երեք հոգի,
 Դու էլ տար ինձ,
 Թող լինենք չօրս հոգի):

Մանին ¹ ի վէր էլոյ ում,
Մանի մօլէ² վարօն ում,
Մանի ³ ասօն չէլողնուն
Հօրքու թէս թարմանօն ում:
(Կաղճին բարձրանալու եմ,
Կաղնու մոլը թափելու եմ,
Մանի շասողներին
Հորթի պէս դարման եմ տալու):

Ձեւաղմեցէ¹ քօրիյէ
Խողին դագն ի վա մեղան,
Թուն քա ինձի արնուս օշ,
Ձեզի շէյքանէ արնու:
(Ծաղենու արմատները
Հողի տակը մտան,
Դու որ ինձ հետ շամուսնանաս,
Ձեզ սատանան առնի):

- ## 1 ԶԵՎԱԴՐԻ-ԾՎԱԴԵՆԻ, ՊԱԿԻՑԵԿԵՆԱՍԵՆԻ

Գօվ մէ ունիմ քարվենացած,
Օնգուչենին զաղլեցված¹,
Զօսչեցի² նէշանուիդ՝
Աշվենիմ՝ թուրէ լեցված:
(Սի կով ունեմ պառաված,
Ականջները կախ ընկած,
Ծանոքացա նշանածիդ՝
Աքերը՝ դրսում լցված):

- Ասում են նաև «զախված»:
 - Զօնչեցի նշանակում է ճանաչեցի, ծանրթագալ:

Ղա՛, քու դասին կրզէվին
Փօրբերալին¹ գեցերէ,
Ջաղէցէ ինապինա
Քեզի արնէ, բեղէնէ:
(Ղա՛, քո հոր պարտեզի
Նարնջի կեղևը,
Ի հեճուկս համազյուղացիներիս
Քեզ առնեի, պտտի):

- ## 1 Տեսքություններ. portakal-նարինջ

Սերգեյ Վարդանյանի «ՀԱՍՏԵՆԱԿԱՆ ԶՐՈՒՑԱՐԱՆ»
հեղինակային հաղորդաչարը Լրատվական ռադիոյի եթերում
կարող եք լսել յուրաքանչյուր
չորեքշաբթի՝ ժամը 17.20-ին և հինգշաբթի՝ ժամը 13.20-ին:
Լրատվական ռադիո FM 106.5 Lratyakan.am

- 1 Խողայի զավառի Զավուշի զյուղի
մասին է, որին ասում են նաև Զավուշին:
- 2 Նշանակում է՝ գտնի ափով զնալու եմ,
գտնի հետ զնալու եմ:

- 1 Խողայի զավառի Զավուշի զյուղի
մասին է, որին ասում են նաև Զավուշին:
 - 2 Նշանակում է՝ գտնի ափով զնալու եմ,
գտնի հետ զնալու եմ: